

Η Παναγία στις Μενετές Καρπάθου

[Ορθοδοξία](#) / [Ιερόι Ναοί](#)

[Μανώλης Δημελλάς](#)

Είναι δυνατόν να περιγράψουμε, εμείς οι άνθρωποι, με μια εικόνα τα συναισθήματα που νιώθουμε για τον γενέθλιο τόπο μας;

Άραγε μπορούμε να δώσουμε, έτσι δίχως λέξεις, πρόσωπο στη χαρά, την προσμονή, ταυτότητα την πίστη και πάνω από όλα να «φωτογραφήσουμε» την αγάπη;

Για τους περισσότερους Καρπάθιους υπάρχει ένα πρόσωπο που εκφράζει όλα εκείνα που γίνονται ανεξίτηλα ποιήματα, όλα όσα έχουν το κουράγιο να μεταλλαχθούν σε άφθαρτα αιώνια μηνύματα. Κι αυτό δεν είναι άλλο από το πρόσωπο της Παναγίας!

Μα κάθε τόπος, μικρός ή πιο μεγάλος, φροντίζει να τις προσδώσει κάτι από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κι έτσι να πορεύεται λιώνοντας και σιγοτρώνοντας το χρόνο. Ο λόγος για μια ξεχωριστή Παναγιά, την Παναγία των Μενετών. Η εικόνα αυτή κατοικεί στην πιο μεγάλη εκκλησία της Καρπάθου, μια από τις μεγαλύτερες της Δωδεκανήσου, στην κοίμηση της Θεοτόκου των Μενετών

Καρπάθου.

Ο ναός της Παναγίας των Μενετών Καρπάθου είναι χτισμένος στα 1865, σε κείνο το σημείο παλαιότερα ήταν μαζί οι ναοί του Αγίου Γεωργίου και του Αγίου Δημητρίου κι ως πρωτομάστορας αναφέρεται Εμμ. Χατζημανώλης. Μάλιστα ο μύθος λέει ότι η αρχική θέση του χωριού ήταν απέναντι από τη σημερινή, στην περιοχή Λαΐ, όμως στο λόφο που χτίστηκε η εκκλησία άναβε ένα καντήλι, εκεί λοιπόν οι παλιοί Μενετιάτες αποφάσισαν να μεταφέρουν το χωριό που το 1845 είχε περίπου 250 σπίτια (L. Ross).

Οι Μενετές υπήρχαν τουλάχιστον από τον 15^ο αιώνα και αναφέρονται ως Menetos σε χάρτη του περιηγητή Buondelmonti.

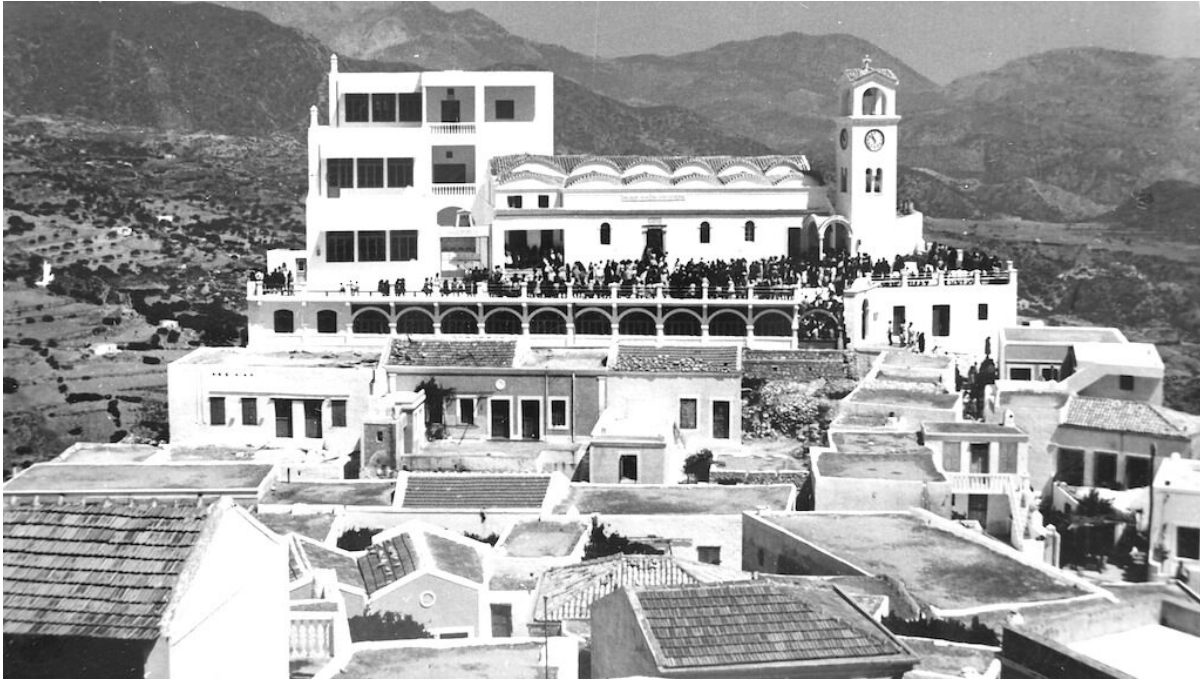
Η θέση του χωριού δίνει το προνόμιο της παρατήρησης, είναι εξαιρετικά προφυλαγμένη από τις επιδρομές των πειρατών, που σε κείνα τα χρόνια ήταν τακτικότατο φαινόμενο και αποδεκάτιζε το νησί.

Η εκκλησία είναι τρίκλιτη βασιλικού ρυθμού, με τα κλίτη της να διαχωρίζουν τέσσερα ζευγάρια κολώνες επάνω στις οποίες στηρίζονται τόξα και οι νευρώσεις των σταυροθολίων.

Οι μεγάλες μαρμάρινες κολώνες (4,45μ ύψους και σε 0,40μ διάμετρο) στο

εσωτερικό του ναού, έχουν μεταφερθεί από την ερειπωμένη εκκλησία της Αγίας Αναστασίας της Αρκάσας.

Η παράδοση θέλει αυτή η μεταφορά να ήταν ακόμη μια αφορμή για να στηθούναυτοσχέδια γλέντια μέσα στο χωριό. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει στα «Καρπαθιακά», ο γιατρός-συγγραφέας Γ.Μ. Γεωργίου: *“είχαν τοποθετήσει τις μαρμάρινες κολώνες, πάνω σε κορμούς δέντρων, και τις Κυριακές όλο το χωριό έπαιρνε θέση στο τράβηγμα, συμμετείχε στη μετακίνηση τους από την Αρκάσα για τις Μενετές”*.

Η καμπάνα από το παλιό πανέμορφο κωδωνοστάσιο, (μαζί με το σχολείο και την κεντρική πύλη, χτίστηκαν μεταξύ 1865-1869), έλεγαν πως ο ήχος και το κάλεσμα της ακουγόταν μέχρι τα Πηγάδια. Όμως έπειτα από χτυπήματα κεραυνών, το καμπαναριό θεωρήθηκε ετοιμόρροπο, έτσι κατεδαφίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1950.

Ο Κ.Μ. Παζαρζής ήταν ο φιλότιμος μετανάστης στις ΗΠΑ, που αποφάσισε να γίνει ο δωρητής και να χρηματοδοτήσει την ανακατασκευή του νέου (σημερινού) καμπαναριού.

Στη συνέχεια, με τον αγώνα και τη συμβολή των απόδημων Μενετιατών, κατασκευάστηκε το σημερινό. (το σχολείο ήταν δωρεά του Μάκη Ρήγα, Η παροικία και ο σύλλογος Μενετιατών Αμερικής).

Μια από τις πιο δυνατές σύγχρονες ιστορικές μνήμες που καθόρισαν την εξέλιξη όλης της Καρπάθου γράφεται στην αυλή ετούτης της εκκλησίας.

Το πρωινό της **5η του Οκτώβρη 1944**, υψώθηκε η Ελληνική σημαία, από αυτό το σημείο ξεκίνησε η Επανάσταση, η Απελευθέρωση της Καρπάθου οκτώ μήνες νωρίτερα από τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα.

Η ιστορική σημαία ήταν του πρώην Δημάρχου Μενετών Ιωάννη Εμμ. Ξώπαπα και τοποθετήθηκε στην κορυφή του κωδωνοστασίου, στη θέση του αλεξικέραυνου. Σήμερα αυτή η σημαία βρίσκεται στα γραφεία της Εκκλησίας.

Ωστόσο πολύ πριν από τα μεγάλα γεγονότα του 20^{ου} αιώνα, που για αυτά υπάρχουν νωπές μνήμες, σημαντικό θέμα αποτελεί η δημιουργία της εκκλησίας και ιδιαίτερα της εικόνας, για την οποία έχουν γραφτεί και εξακολουθούν να γράφονται αμέτρητες μαντινάδες.

Για την εικόνα της Παναγίας των Μενετών, σύμφωνα με τον αρχαιολόγο-φιλόλογο Χάρη Κουτελάκη, γνωρίζουμε ότι την ασημένια επένδυση της την έφτιαξε το 1636 ο Γεώργιος Ιερέας Σέπης. Μάλιστα όπως αναφέρει ο Κουτελάκης «η επένδυση της εικόνας αυτής θεωρείται το μόνο (σχετικό) καλλιτεχνικό δημιούργημα στην Κάρπαθο μέχρι το τέλος του 17^{ου} αιώνα». Για το δημιουργό του ζωγραφικού σχεδίου της Παναγίας δεν έχουμε σαφή γνώση.

Αξίζει μια αναφορά στους Σέπηδες. Πρόκειται για οικογένεια καλλιτεχνών από το Ηράκλειο της Κρήτης, οι οποίοι φαίνεται ότι κατά τη διάρκεια του πολέμου και ειδικότερα μετά την πτώση της Κρήτης στα χέρια των Τούρκων (1669), κατέφυγαν στην Κάρπαθο. Ας μην ξεχνάμε ότι είμαστε σε μια σκοτεινή περίοδο για

τη μικρή Κάρπαθο, που βίωνε τις ορδές των πειρατών και έψαχνε τρόπους για να σώσει τα παιδιά της.

Μια ακόμη σπουδαία κατασκευή στον ίδιο ναό, από τα χέρια του Νικήτα Σέπη, το 1726, είναι και ο ξυλόγλυπτος θρόνος του Αρχιερέως της Καρπάθου Νικηφόρου.

Στον ίδιο καλλιτέχνη ανήκει και η εικόνα του Χριστού ως μεγάλου Αρχιερέα, που βρίσκεται στην πλάτη του Δεσποτικού θρόνου της εκκλησίας των Μενετών.

Πίσω από την ιστορία αυτού του θρόνου κρύβεται ακόμη μια περίεργη υπόθεση της Καρπάθου. Πως ήταν δυνατόν να κατασκευαστεί Δεσποτικός θρόνος στις Μενετές; όταν η έδρα της Μητροπόλεως ήταν το Απέρι και μάλιστα το 1730 εκεί άρχισε η κατασκευή του μητροπολιτικού μεγάρου. Και πάλι σύμφωνα με τον Χάρη Κουτελάκη, εκείνη την περίοδο (1722-1744) πιθανόν να υπήρχαν δυο μητροπολίτες και μάλιστα είχαν το ίδιο όνομα. Νικηφόρος και ο ένας και ο άλλος! Όμως ο ένας φαίνεται πως δεν ήταν διορισμένος με επίσημο φερμάνι.

Εκτός από την εικόνα, άξιο αναφοράς είναι το ξυλόγλυπτο τέμπλο, μια περίτεχνη κατασκευή από τον ντόπιοδινό καλλιτέχνη *Λεντή της Βιτωρούλας* (Ηλίας Βιτωρούλης). Σύμφωνα μάλιστα με τον ερευνητή Κων. Αντ. Μελά όταν ο Λεντής σκάλιζε το τέμπλο ήταν ήδη ηλικιωμένος κι έτρεμε το χέρι του. Το έργο έγινε στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα ενώ αυτός ο καλλιτέχνης είχε φτιάξει και ένα ελαιοτριβείο στο χωράφι του στην Κουρβούλα και πέθανε στις παραμονές του 2^{ου} Παγκ. Πολέμου.

Η εικόνα της Παναγίας, όπως και ίδια η εκκλησία, αποτελεί για τους Μενετιάτες το κέντρο της μνήμης και της σύνδεσης με το παρελθόν, το παρόν και με το μέλλον.

Δεν είναι οι προσευχές και οιαμέτρητες επικλήσεις σε Κείνην, με κάθε ευκαιρία η Παναγία του χωριού είναι παρούσα, συμμετέχει στις χαρές και παρηγορεί στις λύπες.

Κι αν θεωρήσουμε κορυφή του πολιτισμού της Καρπάθου τα ανεπανάληπτα καθιστά καρπάθικα γλέντια, τότε μέσα στα γλέντια των Μενετών η Παναγία είναι οδηγός και πρωταγωνίστρια!

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 οι αθηναϊκές εφημερίδες γράφουν για το θαύμα. Η εικόνα της Παναγίας στο χωριό Μενετές δακρύζει.

Όμως για το χωριό αυτό το θαύμα δεν είναι πρωτόγνωρο, έχουν γραφτεί αμέτρητες στιγμές που η «Παναγία των Μενετών έβαλε το χέρι της», άλλαξε την ροή των γεγονότων και διόρθωσε τις ζωές των ανθρώπων που Της το ζήτησαν.

Η Μαριγώ Κουμούτσου τον Ιούνιο στα 1960 εκδίδει ένα μικρό βιβλιαράκι με 240 δίστιχα γραμμένα από τα χέρια της. Μέσα σε αυτά περιγράφονται ιστορίες από τα

θαύματα, ενώ η ίδια η Μαριγώ γράφει για τη ζωή της:

*Πολλές φορές με γλύτωσες και όλα τα γνωρίζω
και στην αιώνια ζωή θέλω να σε αντικρύζω...*

...Δέσποινα σε παρακαλώ με δάκρυα μετανοίας

δέξου μου τον χαιρετισμό και με της τρισαθλίας.

Δέξου μου τον χαιρετισμό Παρθένα μου και μένα

Που είναι πάνω στο χαρτί με δάκρυα γραμμένα.

Αλλά και μόλις πριν από λίγα χρόνια, η Ειρήνη Δημ. Χατζηγεωργίου τύπωσε ένα μικρό βιβλιαράκι με δικά της δίστιχα αφιερωμένα στην Παναγία των Μενετών. Η Ειρήνη περιγράφει παλαιότερα αλλά και σύγχρονα θαύματα δοσμένα με τη χαρακτηριστική ντοπιολαλιά:

Έκανα μια απόφαση κι εγώ με τα μυαλά μου

να γράψω όλα τα θαύματα Παρθένα Παναγιά μου...

...Ωσπου να ζω θα προσκυνώ τη Χάρη τη δική σου

Θα ανάβω το καντήλι σου και θα χω το κλειδί σου.

Αποκορύφωμα της λατρείας και της

πίστης ο Δεκαπενταύγουστος, η γιορτή της Παναγίας ανέκαθεν ήταν το σταθερό και επαναλαμβανόμενο κάλεσμα για το πιο όμορφο, το πιο μελωδικό συναπάντημα.

Όλο το χωριό θα φορέσει τα καλά του, μοιάζει να μεταμορφώνεται στο κέντρο του γαλαξία. Κι είναι τόσο παράξενο, μα ακόμη και στη νεκρόπολη, εκεί στην άκρη του χωριού, μοιάζει να χουν γιορτή.

Μα είναι η μάνα, που δείχνει το δρόμο για να πετάξουν τα παιδιά της όλο και ψηλότερα, ενώ την ίδια στιγμή τα μαθαίνει όχι μόνο να μη κόβουν τις ρίζες τους αλλά να συνδέονται σφιχτά μ' αυτές.

Η εικόνα της Παναγίας των Μενετών δεν είναι παρά η αφορμή, γιατί η ίδια ήταν και είναι εκεί, ολοζώντανη περιδιαβαίνει το χωριό της και την ίδια στιγμή παραστέκει και προσφέρει το δάκρυ της, σε όποιον τη χρειαστεί και την καλέσει.

<http://bit.ly/2UaLis2>